

Rychlé stanovení kontaminace alfa ve vodě pomocí LSC (Triathler™)

Michal Fejgl, Věra Bečková, Radim Filgas
SÚRO Praha, Bartoškova 28, Praha 4, 14000,
e-mail: michal.fejgl@suro.cz

Triathler™

- Jednokomorový LSC spektrometr
- Diskriminace alfa a beta
- Schopnost exportovat 2D spektra
- ➔ **Umožňuje operativní stanovení kontaminací alfa**
- Díky malým rozměrům a hmotnosti (9 kg) je použitelný jako mobilní analyzátor

Cíle výzkumu:

- Optimalizovat metodiku umožňující stanovení celkové alfa aktivity ve vzorcích vod po dekontaminaci zamořených osob či techniky.
- Odvodit MDA pro celkovou Alfa aktivitu
- Analýzy těchto vod jsou komplikovány:
  - 1) Vlivem nečistot obsažených ve vodě
  - 2) Zvýšenou aktivitou beta oproti aktivitě alfa

Složení vod používaných k dekontaminaci

➤ AČR používá:

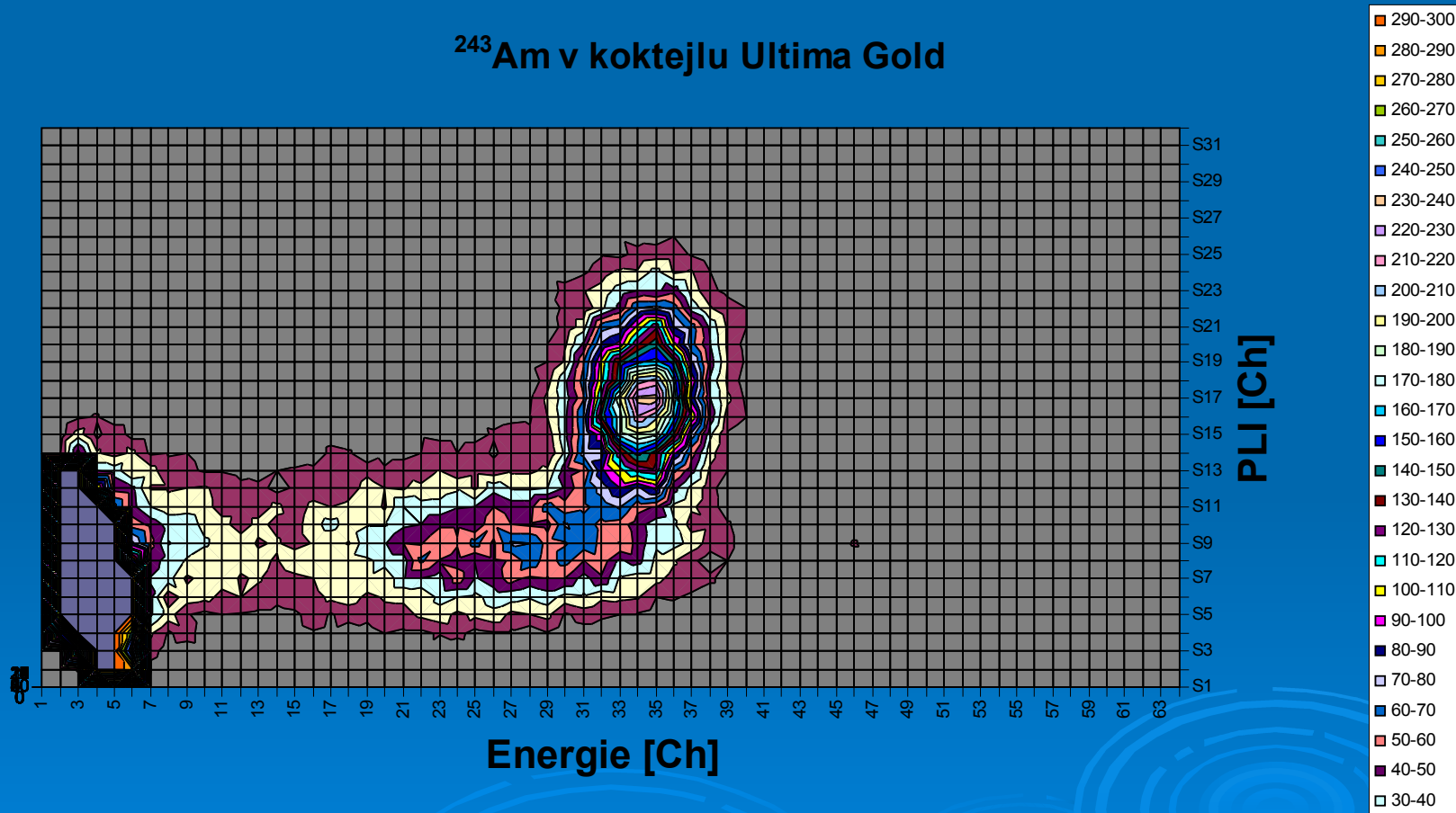
- Směs č.4: detergent Linka, 3% vodný roztok
- Směs č.5: detergent Linka, 3 % vodný roztok, 2% roztok Na(OH)
- Dezaktivací směs:detergent Alfa, 0,5% vodný roztok

➤ HZS ČR používá:

- Vody obohacené o 1 až 5 % pěnidel používaných k hašení. Jsou to Sthamex F15 3%, Sthamex F15 AFFF 3% a Moussol ASP F-15

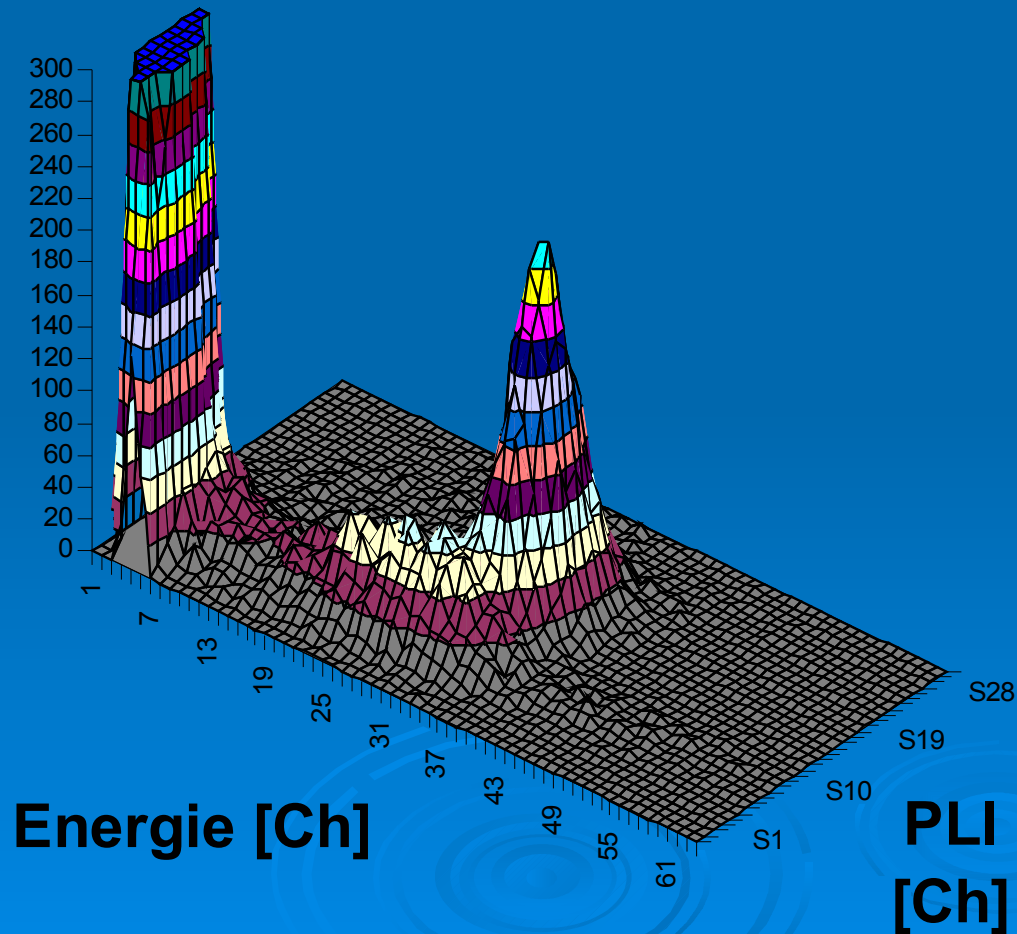
Standardní 2D spektrum vzorku obsahujícího α i β aktivitu

^{243}Am v koktejlu Ultima Gold

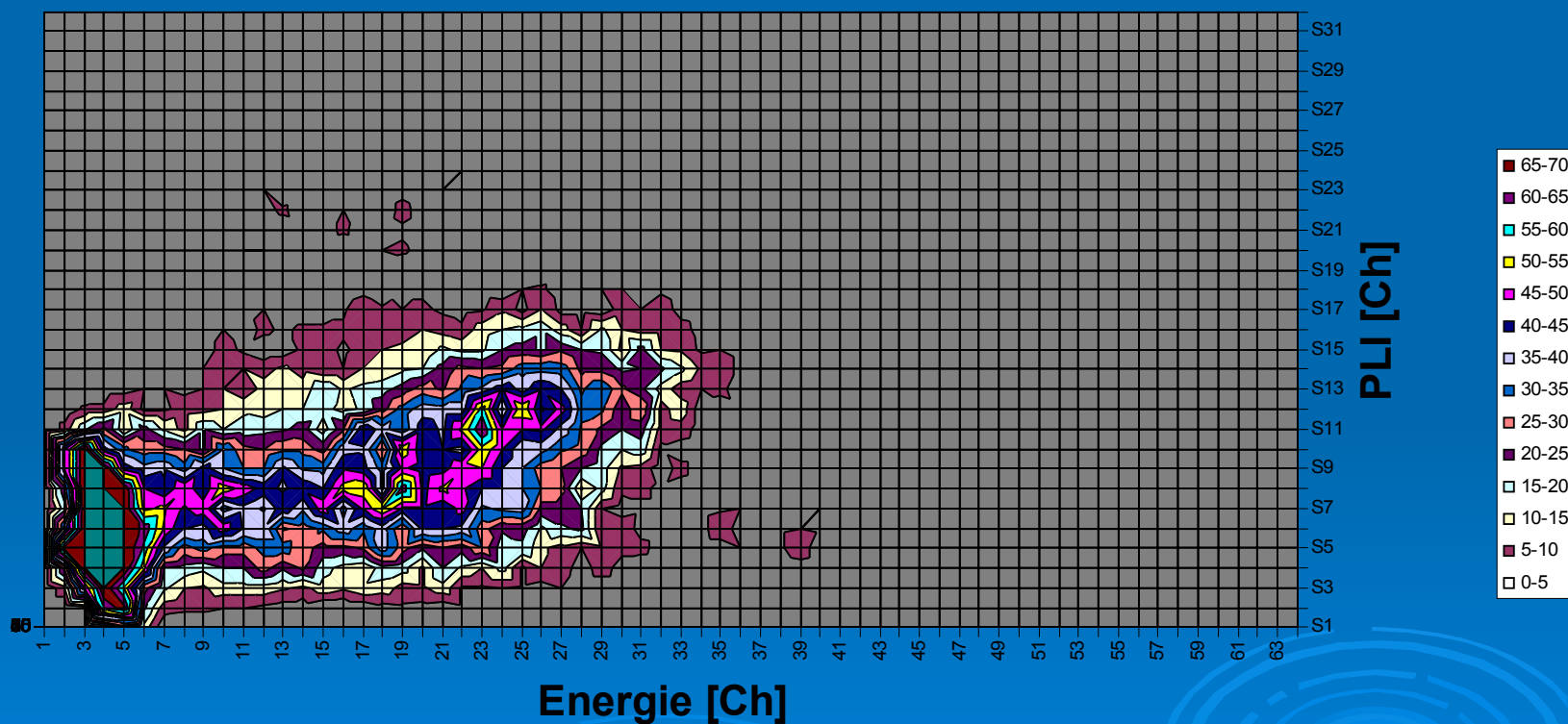
3D

^{243}Am v koktejlu Ultima Gold - 3D projekce

Ukázka 2D spektra degradovaného přídatkem zhášedla v podobě dekontaminačního prostředku

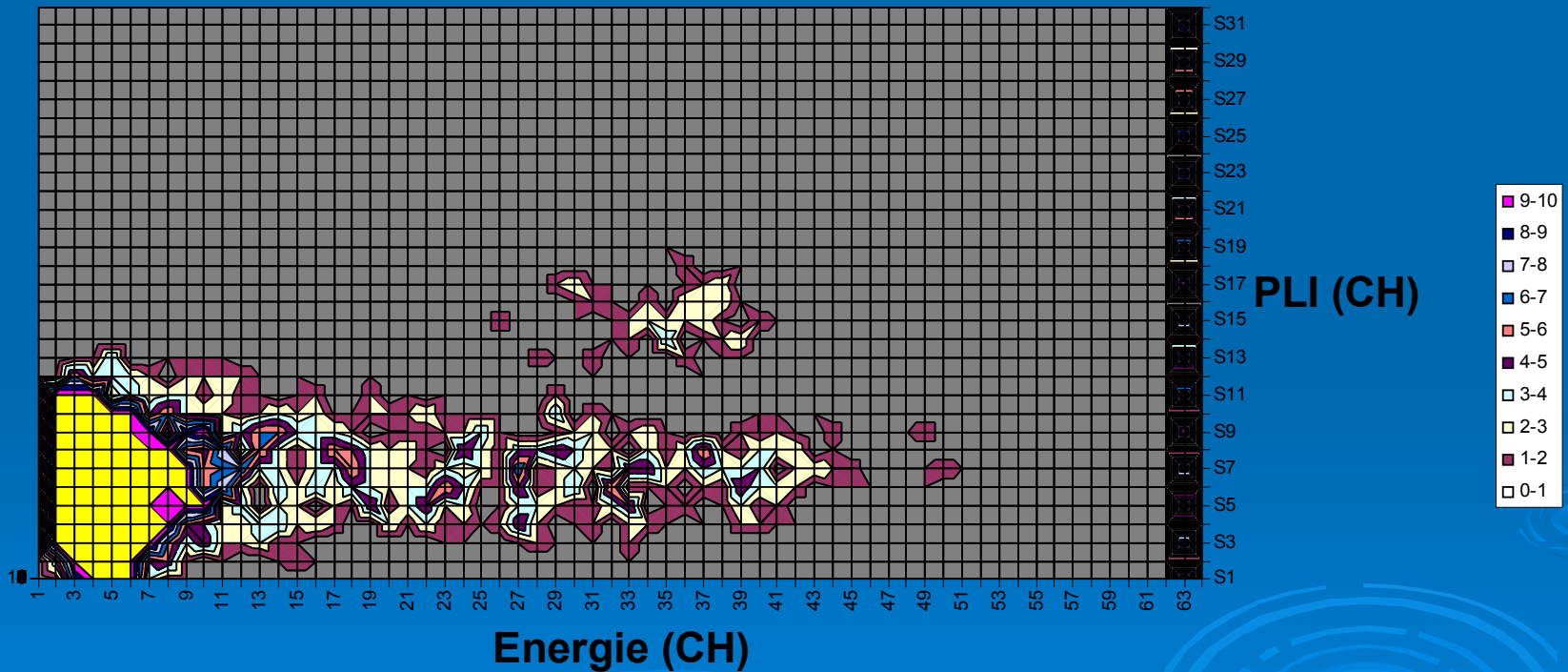
^{243}Am s koktejlem Ultima Gold s přídatkem jaru

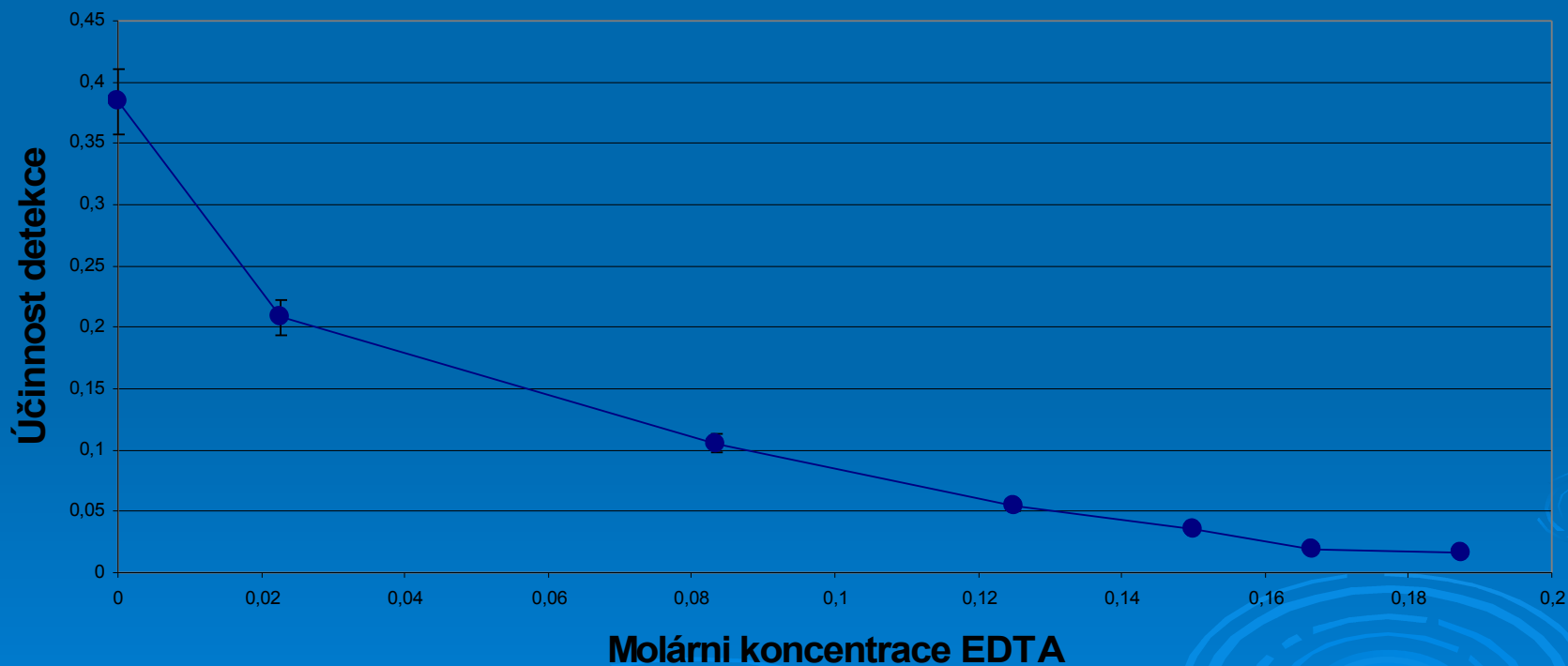
Ukázka 2D spektra. Přídavkem EDTA došlo ke snížení účinnosti detekce, nedošlo ale k degradaci spektra

^{243}Am v 0,19M roztoku EDTA

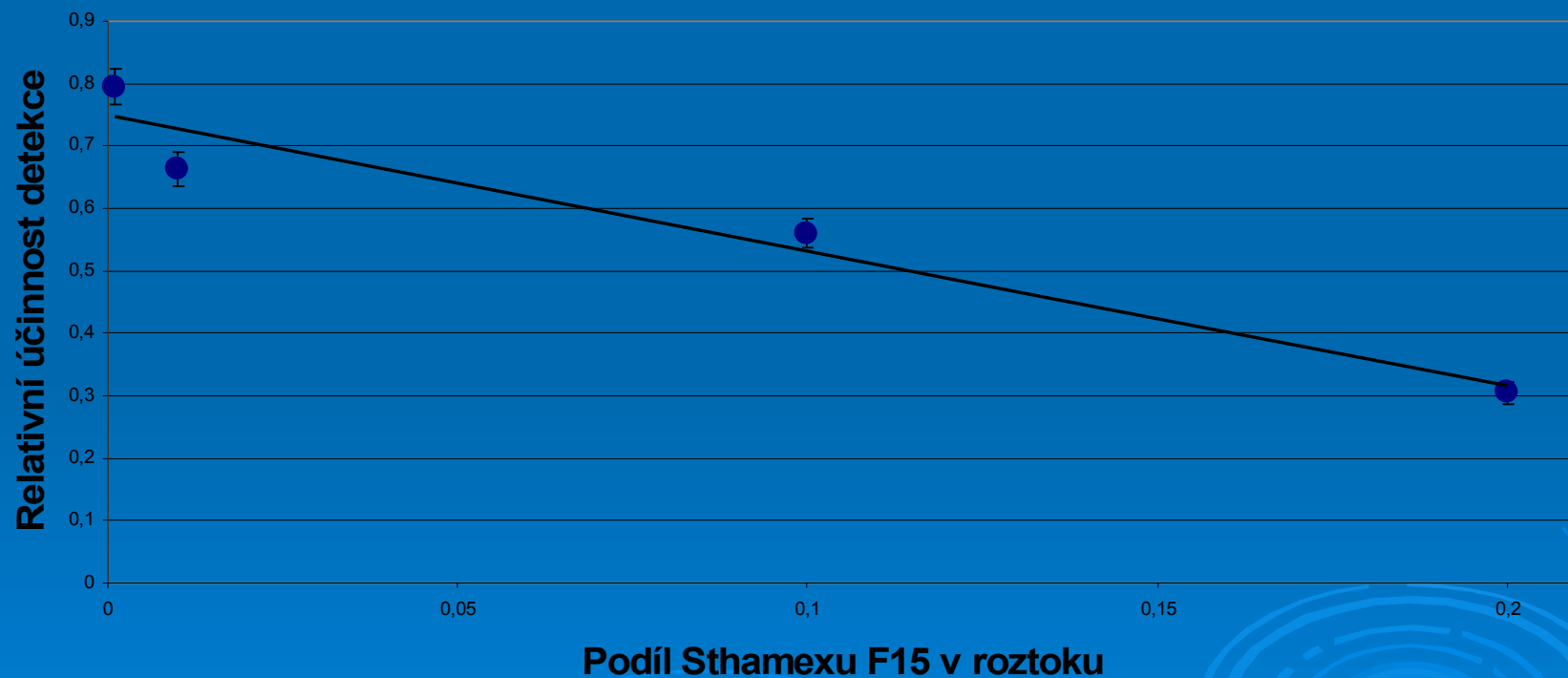
Ztráta účinku detekce alfa přidáváním komplexonu EDTA

Účinnost detekce alfa

Ztráta účinku detekce alfa přidáváním hasící pěny Sthamex F15

Účinnost detekce alfa

Stanovení celkové alfa aktivity ve vzorku

➤ **Metoda zhášecí křivky**

Vyžaduje znalost chemického složení měřeného vzorku

Metoda vhodná pro měření velkého množství podobných vzorků

➤ **Metoda standardního přídávku**

Vyžaduje každý vzorek měřit dvakrát

Vhodné na měření individuálních vzorků

Metoda standardního přídavku

$$\eta = \frac{CPM_{(std+ vz)} - CPM_{(vz)}}{DPM_{(std)}}$$

$$DPM_{(vz)} = \frac{CPM_{(vz)} - B}{\eta}$$

DPM je počet rozpadů za minutu ve vzorku (vz) a ve standardu (std)

CPM je počet impulsů za minutu ve vzorku (vz) a ve vzorku po přidání standardu (std+vz)

B je počet impulsů za minutu v pozadí

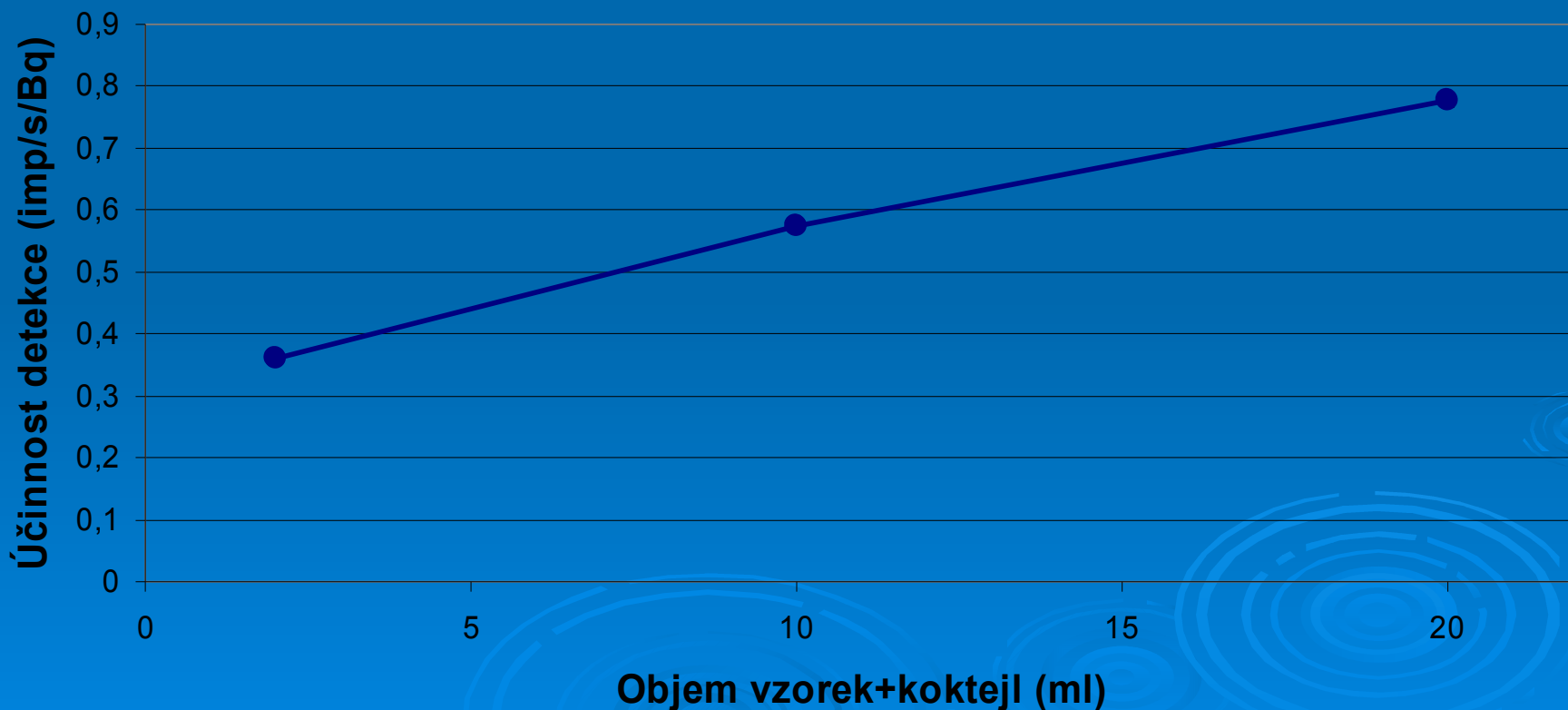
η je účinnost detekce v impulsech za minutu na jednu dezintegraci

Účinnost detekce alfa podle objemu vzorku

objem vzorek+koktejl (ml)	2	10	20
účinnost imp/s/Bq	$0,364 \pm 0,006$	$0,560 \pm 0,008$	$0,776 \pm 0,009$

Účinnost detekce dle objemu

Generace hodnot MDA podle objemu vzorku (vypočteno pro čas 600 s)

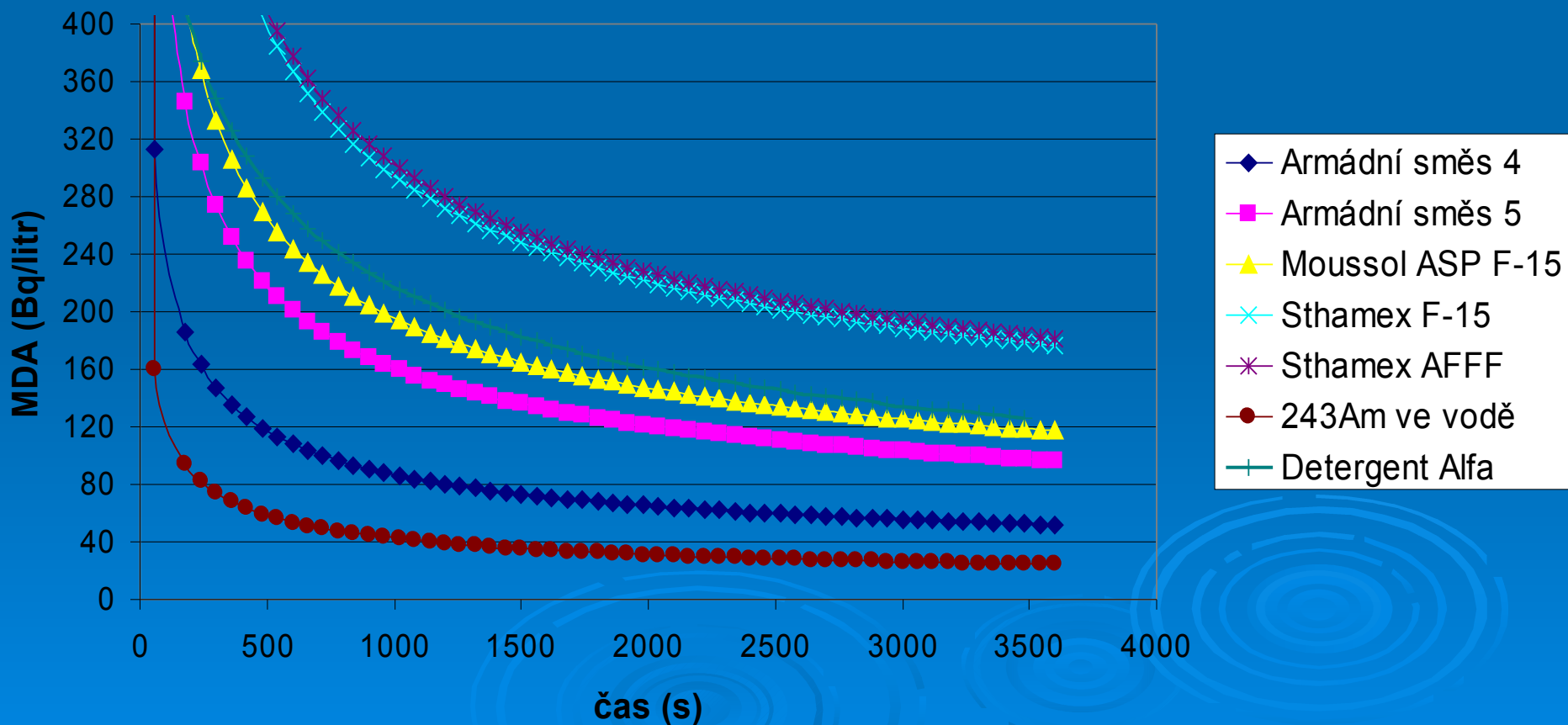
objem vzorku (ml)	1	5	10
účinnost detekce alfa (imp/s na Bq)	0,36	0,57	0,78
pozadí (imp/600s)	12	67	158
MDA (Bq/vzorek)	0,09	0,12	0,13
MDA (Bq/litr)	87,1	23,7	13,1

% MDA při objemu 1 ml

27,2   15,1

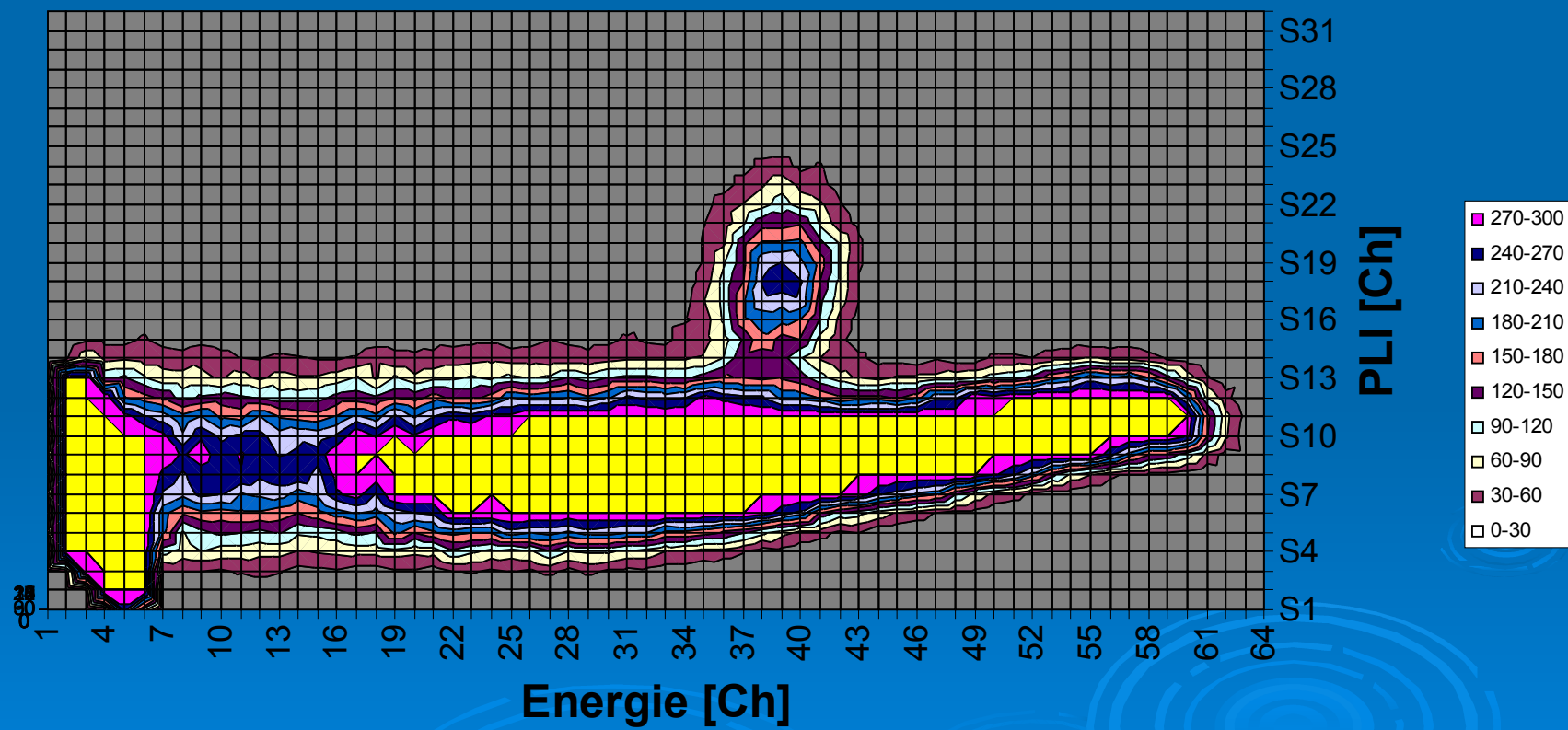
Hodnoty MDA pro používané dekontaminační prostředky v používaných koncentracích. Odvozeno pro objem vzorku 1 ml.

Nomogram času potřebného k dosažení úrovně MDA

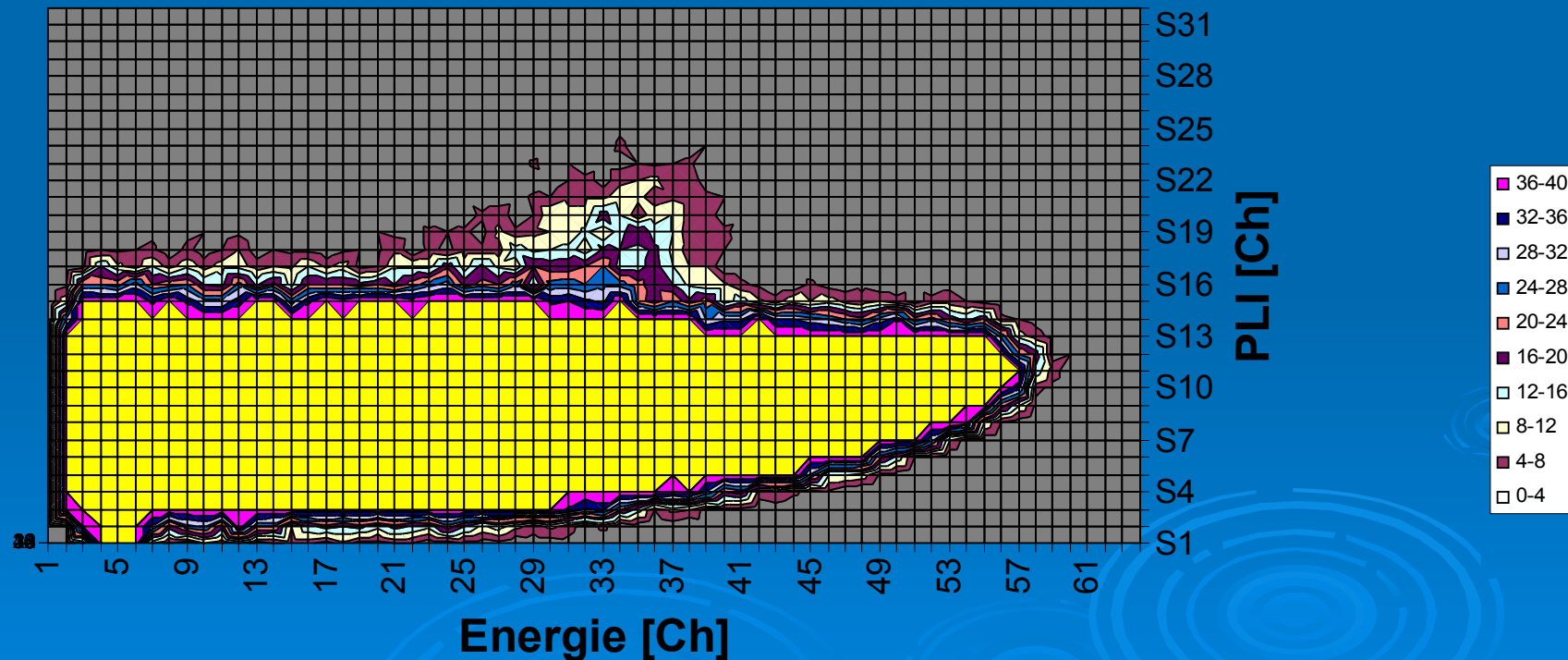
Přesah pulsů beta do „ROI“ alfa

^{90}Sr a ^{243}Am
Poměr aktivit 10:1

Přesah pulsů beta do „ROI“ alfa

^{90}Sr a ^{241}Am
Poměr aktivit 100:1

Závěr

- **Při desetiminutovém měření celkové α aktivity bylo dosaženo MDA:**
  - v rozsahu 15 až 60 Bq/litr v případě používaných dekontaminačních roztoků
  - přibližně 8 Bq/litr v případě vodovodní vody
- **Celková alfa aktivita je vyhodnotitelná pokud poměr aktivit β/α nepřekročí úroveň prvních desítek**